

TOVARNIŠKI VESTNIK

LETO: 1

KRANJSKE INDUSTRIJSKE DRUŽBE

Št. 16.

JESENICE-FUŽINE

*V prirodo po mir, po moč,
po zdravje in dobro voljo!*

Naši martinariji na izletu

Jeseniški martinariji so z ženami in svojci obiskali bohinjsko kotlino, kjer je tekla zibelka gorenjske železarske obrti

Značaj martinarskega dela je tak, da zahteva neprekinjeno delo ob martinarskih topilnicah. Kakor delavstvo pri plavžih, tako morajo martinariji ponoči in podnevi ostati budni ob svojem delu, ki pomeni začetek in uvod vsemu poteku železarskega obrata. Ta značaj daje martinarskim obratom neki poseben poudarek in druži martinarije v neko posebno delovno skupnost. Ko se vozi človek po deželah in se približuje železarskim središčem, vidi sij daleč pod nebo: To so trenutki nakladanja in odpiranja plavžev ali pa so to tisti veličastni »šarži« ob martinarskih in drugih topilnicah. Ti obsevi pod nočno nebo so kakor kramljanje železarskih obratovališč v nočnih urah, ko vse drugo spi, so kakor klic in poudarek dela in podjetnosti, ki prinaša ljudstvu blagostanje. Po evropskih seliščih je zavladalo pomanjkanje, ko so ti znaki dela in podjetnosti obstali, danes zopet bliskajo nočna ozračja in v deželo se vrača obstanek. Milijoni brezposelnega ljudstva prihajajo na delo zase, za družino in otroke.

Ta simbolični značaj martinarskega dela je čuten tudi v notranjost in martinariji so med seboj tovariško povezani v vseh prilikah. Značilna je pripomba starega martinarja, da oni med seboj uredijo vse morebitne spore tako, da ne potrebujejo niti advokatov, da celo ta zavest vlada med martinariji, da morajo fantje iskati neveste najprej med hčarami svojih starejših delovnih tovarišev.

Ta martinarska skupnost se je odločila, da izkoristi dan, ko so peči v martinarni obstale, da napravi skupni izlet v kraje železarskih spominov v Bohinju, ki je v majski naravi še posebno lep. Martinariji so se z ženami in svojci odpeljali v posebnih vagonih izletniškega vlaka najprej v Bohinjsko Bistrico. Že na jeseniškem kolodvoru je bila priprava na izlet prisrčna. Red, poslušnost in disciplina so

povsod tam, kjer se pojavi martinar, tako je bilo tudi na kolodvoru. Posebno so bili martinariji veseli, ko so videli, da se je skupnega izleta udeležil tudi martinarski šef inž. Rekar. Par povelj martinarskih rediteljev in martinariji so zasedli svoje prostore; kot zadnja sta vstopila potovalni maršal g. Poženel in priljubljeni martinarski zaupnik g. Čelesnik Ivan, da sta še pogledala, če je vse v redu. Na Blejski Dobravi in v Podhomu so vstopili še nekateri tovariši, potem pa je martinarska godba (ki pa ni posebno mojstrska) zaigrala izletniškemu dnevu v pozdrav.

V Bohinjski Bistrici je izletnike sprejel in pozdravil v imenu občine podžupan g. Mavrič, ki je oskrbel nadaljnje avtobusne vožnje do hotela Zlatoroga ob Bohinjskem jezeru. Prva skupina je takoj nastopila vožnjo do Zlatoroga, da si ogleda izvir Savice, ostale skupine pa so si ogledale banovinski ribogojni zavod v Bistrici, ki stoji na mestu, kjer so nekdanje stale fužine ob Zoisovi graščini. Vidi se

še vhodni stolp z uro in z rudarskimi emblemi. Med martinariji je bil tudi jubilar, ki je v teh fužinah še delal. Pripovedoval je, kje je stala valjarna, kje kovačnica, kje topilnica, kje »kašta«. Ribogojno postajo je razkazal sam upravitelj banski svetnik g. Rejc. Gojijo samo sladkovodne postrvi, ki jih potem spuščajo v vodo za razširjenje te dobre vrste rib in za plemenjenje vod. Zavod pa goji tudi za tržno prodajo. Bohinj ima edino ribogojno postajo v državi.

Med tem časom so se avtobusi, ki so odpeljali prvo skupino, že vrnili od Zlatoroga po drugo skupino. Ostali dve pa sta obiskala še kraj »na Pozabljenem«. Ta obisk je bil morda najlepši v vsem dnevu. »Pozabljeno« leži malo izven vasi. Tam so stale nekdanje kovačije in druga fužinarska poslopja. Kako lepa je bila slika, ko so romali martinariji skozi majsko zelenje, da po 50 letih obiščejo razvaline davne železarske industrije. Slučaj je hotel, da so bili prav martinariji tisti, ki so kot skupina fužinarskega delavstva v no-

Na Pozabljenem, kjer so pred 50 leti obstale fužine

(ena četrtina izletnikov)

Med kosilom pri Zlatorogu

vi industriji prvi stopali po teh krajih in obujali spomine na davne dni. Podžupan g. Mavrič je po prihodu na mestu omenil nekaj zgodovinskih zanimivosti in poudaril prav ta lep primer obiska na razvalinah nekdanjih fužin. Pripomnil je, da gredo najnovejša raziskovanja celo tako daleč, da trdijo, da je ime Bohinj prišlo od italijanske besede fucina. Koliko je na tem resnice, ne vemo. Ko je podžupan končal razlago, sta martinarska harmonikarja zaigrala v spomin davnim dnevom. Kako lep je bil ta majski marš jeseniških martinarjev, ki je obujal misli na davne dni bohinjske železarske obrti. Ta obisk »Pozabljenega« bo ostal v spominu slehernemu, le škoda, da se ga niso mogli udeležiti vsi.

Martinarji kar sami točijo

Končno sta avtobusa prišla še po zadnjo skupino ter jo prepeljala k Zlatorogu. Prva, druga in tretja skupina, ki so prišle tje prve, so zaporedoma odšle k izviru Savice in se nato vračale h kosilu, ki je bilo pripravljeno v hotelu Zlatorog. Od tu so po kosilu posamezne skupine obiskovale jezero, nabirale šmarnice, ki jih je v tem kraju kar cele gozdove, in se zabavale v zelenju in soncu. Gotovo vsi so obiskali pod vodstvom domačina Rozmana vojaško pokopališče, ki leži sredi gozda. Tam

Po izletu se zbirajo na kolodvoru v Boh. Bistrici

so pokopani večinoma Rusi in Poljaki. Pokopališče je lepo oskrbovano. Posebno lepo je bilo videti, ko je martinarsko dekle s šmarnicami okraševalo posamezne križe in grobove, grobove neznanih vojakov, ki so morda tudi radi imeli cvetje in lepoto. Ob grobeh, kjer počivata skupaj dva Rusa-brata so se ustavljale vse skupine še posebej. Ta slika je tako tožna. Rojena daleč v ruski vasi, počivata tu v daljni tujini. Usoda je hotela, da spita skupaj.

Nadaljnji program je obsegal obisk Stare Fužine, kjer so si hoteli martinarji ogledati sledove starih železarskih delavnic. Nenadni dež je ta program malo izpremenil. Ko so bili zbrani vsi pri zakuški se je oglasil k besedi stari martinardomačin, da v svoji rojstni vasi poži

spomine na davne dni mladosti. Povedal je, kako je bilo včasih mnogo težje. Delati je začel v fužini še kot šolar. Dopoldne je hodil v šolo, popoldne v tovarno. Od tistih časov sem se je vse mnogo izpremenilo in izboljšalo. Izletniki so si ogledali nato še znamenito sirarno, ki izdeluje priznani bohinjski sir. To je ena najstarejših gorenjskih mlekarskih zadrug. Iz Starih Fužin so martinarje potegnili zopet avtobusi v Boh. Bistrico. Prvotni namen pešhoje preko Senožeti je moral zaradi dežja odpasti.

K izletu martinarske družine, ki je prvi skupni izlet skupine fužinarskega delavstva, moramo pripomniti, da je v pogledu resnosti, zanimivosti, razvedrila, zdravja in sonca potekel najlepše. Martinarskim organizatorjem vse priznanje! Martinarski skupini vsa čast! Ko so martinarji zapuščali Bohinj, so zapustili tudi najlepši spomin na ta prvi izlet, zgodovinski kraj in majska природа pa sta razvedrila duha in srce.

Slavolok šefu martinarne za poroko

Študijsko potovanje delavcev KID v Porurje

Poročilo o prvi poučni ekskurziji slovenskih kovinarjev v obrate svetovne železarske industrije

(Dalje.)

e) Varnostna služba:

Na varnostno službo polagajo vse tvornice veliko pažnje. To utemeljujejo s tem, da pomeni vsak invalid veliko breme tako za podjetje kot za državo. Varnostna akcija je prepredla vse obrate in vsa vrata z napisi, ki opozarjajo na previdnost. Vse lokomotive po obratih imajo spredaj rumeno desko z napisom »boj neugodam«. Posebni varnostni oddelki se pečajo s proučevanjem odstranitve nevarnosti. Ta študij in to delo obsega vse varnostno delo. Sodelujejo tudi delavci in so razpisana različna vprašanja:

1. ugotoviti, kje po obratih se še nahajajo nevarna mesta,
2. kako se morejo odstraniti nevarnosti,
3. kaki napisi in kakšna opozorila naj se tam namestijo,
4. ali so potrebne opozorilne slike,
5. kako bi se preprečile nezgode na progah, na cestah, pri in v obratih,
6. kako naj se zdravijo bolezni, ki so zvezane z delom, itd. itd.

Na taka vprašanja lahko odgovorijo tudi delavci sami, kar je najbolj važno in značilno za polno ureditev varnostnih ukrepov. Za dobre predloge so razpisane nagrade do 50 nemških mark. Odgovore ocenjuje posebna obratna komisija.

Kot že omenjeno pomeni nevarnost rumena barva. Temu primerno so potem pobarvana vsa nevarna mesta. Na žerjavu so rumeno pobarvani konci vozila, na tranji del, kjer so položeni el. vodi itd. Na strojih so z rumeno barvo pobarvani varnostni ščitniki, poleg tega pa je opozorilno obkrožen vsak prehod, tako, da se material preko teh označk ne sme polagati. Pod žerjavi so opozorilni signali, ki opozarjajo odkod lahko pride nevarnost. Obstojajo posebne brošure, ki razlagajo stopnjo nevarnosti pri posameznih delih, kakor pri žerjavih, pri strojnih delavcih, pri pomožnih delavcih, varilcih in dr.

Pri teh brošurah je omenil vodnik, da so se prej med delavstvo razdeljevale razne hujskajoče brošure, kako je treba pomanifestirati in razgrajati, sedaj pa de-

lavstvo raje študira, kako bo moglo bolje živeti in si čuvati zdravje, ker za luksus nemška država nima več časa in mora skrbeti za dobro svojih ljudi. V Löricku obstoja posebna šola za vodje žerjajov. Tam kažejo posebni modeli vsak napačni gib. Za ponesrečene je v tovarni postavljen spomenik, ki tudi opozarja, pri večtvornicah stanuje v tovarni celo zdravnik, rešilni vozovi pa so pripravljeni povsod.

O higienskih ureditvah bodo podrobno poročala poznejša poročila udeležencev. O vajenski šoli smo poročali v poročilih nameščencev KID.

f) Oskrba invalidov.

V Gelsenkirchen so odposlanci KID videli tudi delavnice, kjer delajo invalidi, med temi eden popolnoma slep. V tistih delavnicah izdelujejo razne potrebščine za obrate, kakor krtače, rokavice, cokle, metle itd. Ta delavnica se sama vzdržuje brez vsakih doklad, tako, da tudi invalidi ne čutijo miloščine, nego so ponosni na svoje delo. Invalidi stanujejo v skupnem domu, nekateri tudi privatno in pri družinah. Njihov dom je opremljen z lepim vrtom; imajo tudi svoj radio. Poglavitna je zavest, da ne uživajo miloščine, nego da z lastnim delom zaslužijo svoj kruh.

g) Požarna bramba.

Vsaka tvornica ima svojo požarno brambo, ki je opremljena z modernimi brizgalnami. Gasijo tudi s peno. Požarna

bramba je opremljena tudi z ostalimi varnostnimi aparaturami, kakor z maskami, dihalnimi aparati itd. Veliko se polaga tudi na vzgojo delavstva za smisel obrambe proti napadom iz zraka. Odposlanci KID so videli posebni varnostni prostor, ki naj bi služil v primeru napada aeroplanov.

h) Splošno.

O splošnih vtisih smo veliko poročali in bodo poročali še člani ekskurzije sami. Pripominjamo le še zanimivost, ki jo je zabeležil v svoje poročilo udeleženec sam, ki je pristavil, da v 12 dneh bivanja v Porurju ni videl nobenega berača, ko je prišel domov, pa je samo dopoldne prišlo na vrata 11 beračev.

Sledijo poročila udeležencev samih po abecednem redu.

Po ogledu tovarne Gebrüder Böhler & Co, A. G. dne 20. novembra

narodov. V takih prilikah je seveda vsako vredno delo malo možno. V 8. stoletju je posebno zaslovela štajerska železarska obrt in verjetno je, da se je železarska obrt v letu 1000. razširila dalje na Bavarsko, Saško, Turinško tje do gorovja Harz na Nemškem. Štajerski železarji so bili dolgo poznani kot dobri. Štajerski železarji pa so romali tudi proti zapadu, v Alzacijo in Lotaringijo, da celo v Španijo so našli. Pridobivanje železa je bilo seveda čisto ročna obrt brez vsake pomembne mehanizacije. V 12. stoletju je zaslovelo železarstvo na Nizozemskem. Okrog leta 1490. so železo pridobivali že v malih topilnih pečeh. To so imenovali »Rennarbeit« tisti Rennverfahren, ki postaja danes zopet moderen. Železo so pridobivali s pomočjo lesnega oglja. Produkt sicer ni bil najbolj čist; imel je mal obseg in so ga nazivali »Luppe«. Ta proizvod se je potem dalje zgrel na kovaških ognjih in s kladivi obdeloval v zaželeno oblike. V tem času so se že pričele uporabljati vodne naprave za dovajanje zraka in za pogon kladiv ter se je železarska obrt selila iz gor v doline k vodi. Tako selitev z rudnih hribov beleži tudi največja železarna v Vitkovicah in tako selitev beležijo tudi naše Jesenice.

Šele proti koncu 15. stoletja so pričeli železno rudo v pečeh popolnoma topiti. Prej so se menda celo bali, če je železo postalo tekoče in so smatrali to kot skazo. To pridobivanje je dalo čistejše železo. Najnovejša pota v pridobivanju železa zopet uporabljajo sistem »Rennverfahren« Krupp-Gruson, tako, da se pridobiva čisto železo neposredno v pečeh in se potem v visokih pečeh dalje predeluje in plemeniti.

V 15. stoletju so v Alzaciji in na Saškem ulivali že litoželezne peči. Leta 1543. so v Angliji ulili prvo litoželezno kladivo. Leta 1600. se je zakurila na Nizozemskem prva visoka peč. Leta 1721. so napravili tako peč v Šleziji. Leta 1777. so napravili na Angleškem v mestu Iron-Brigde (železni most) prvi litoželezni most, dolg 30 metrov. Tak litoželezen most imamo tudi v Ljubljani. Leta 1798. so pričeli uporabljati koks v visokih pečeh. Leta 1784. so v železarni Lauschahammer ulili že prve spomenike. V istem času so odkrili in pričeli uporabljati tudi že pudlovke.

Od tistih dob dalje je bilo pridobivanje železa vedno bolj intenzivno, pričelo pa je primanjkovati lesa, ki ga je takratna predelava železa v obliko lesnega oglja uporabljala v precejšnji količini. Koks se v topilstvu ni dovolj obnesel. Prvič so koks začeli pridobivati v Sulzbachu ob Saari leta 1775. Po dolgih preizkusih se je v 18. stoletju posrečilo pridobivati koks iz premoga, kar je omogočilo večji razvoj v topljenju železa in so se visoke peči razvile do današnjih izmer. Prej so bile te peči manjše.

(Dalje prih.)

V. Pochyla, šef prometnega odd. KID:

0 zgodovini, razvoju in pridobivanju železa

V našem listu je bilo o razvoju in pridobivanju železa priobčenih že nekaj zanimivih sestavkov. Da dobimo v to za nas tako važno panogo čim več vpogleda, hočemo o tem poglavju razpravljati še pogloblje, saj je poznavanje pridobivanja, plemenitjenja in tehnologije železa ena najpotrebnejših izobrazb vseh sodelavcev kovinarske industrije. Upamo, da se bodo ta poglavja razpravljala zato tudi od znanstvene strani. Pridobivanje in obdelava železa je tista obrt, ki spremlja človeštvo že tisočletja. Delo in tehnika v železarski obrti sta se tekom stoletij pač spreminjale v bistvenih in nebistvenih stvarih, način rokovanja v kovinarski obrti pa je ostal trd, kakor je trdo rokovanje z ognjem in železom. Kovinar je pomenil že v davninah neki posebni mojstrski delovni stan. Po trdem in naporu delu za življenjski obstanek je železarski delavec podedoval tudi svoj železarski značaj, ki se je mnogo ločil od značajevev ljudstev, ki prebivajo na cvetočih poljih kot pastirski narodi.

Da, kamor koli pogleda človek, sreča železo, kot močnega in važnega spremljevalca socialne, gospodarske in kulturne rasti ljudstva. V soncu se bleste lemeži pluga na polju, v kuhinji se vrsti posoda in pribor, tudi cigaretna doza je železna, tisoče vrst železarske uporabe in strojih,

ladjah, na železnici itd. itd. Železo srečamo povsod, srečamo ga na poti, ki pelje po pokrajini, ko stopamo na mostove. Železo je bilo dolgo draga pridobitev; in je železarska obrt v viteških dobah, ko so železo kovaško predelovali in oblikovali, veljala za kraljevsko obrt, ki so jo opevali pesniki. Po muzejih vseh dežel in po mnogih privatnih zbirkah (lepo zbirko ima g. Zadnikar v Kamniku), prikazujejo mojstrske izdelke ščitov in mečev iz dragocenega železa, ohranjene iz davnih dob.

Grki so že zelo zgodaj spoznali vrednost indijskega železa. Judje so znali pridobivati že železo, ki ne rjavi. Posebno so bili kot železarji-kovači poznani prebivalci kraja Chalibern ob Črnem morju, po katerih se je menda še danes obdržal tehniški izraz »kaliber«.

Rimljani so že pred Kr. rojstvom pridobivali železo na otoku Elbi, poleg tega so razvili znatno železarsko obrt tudi v provincijah Noricum z glavnim mestom Virunum (na Gosposvetskem polju) in v mestu Celeia. Izgleda, da je takrat v železarstvu prednjačila v naših krajih štajerska. V tistih časih je bilo poznano tudi ibersko-špansko železo. Pozneje manjkajo do 700. leta pomembni podatki o železarstvu. Možno je, da je ta obrt propadala zaradi preseljevanja

**Počij si dušo in telo,
da nova moč
Ti dana bo!**

Naše socialne ustanove

krajevnega upravnega odbora bratovske skladnice na Jesenicah o poslovanju v letu 1936.

Bolniška blagajna.

Poslovni uspeh bolniške blagajne je razviden iz računskega zaključka v prilogi A; iz njega izhaja, da je bilo v l. 1936.:

skupnih dohodkov	2.498.979'95
izdatkov pa	2.285.765'65
tako, da je znašal posl. prebitok	213.214'30

Premoženjsko stanje bolniške blagajne, ki ga izkazuje tabela B, je bilo dne 31. decembra 1936 sledeče:

Aktiva	1.712.106'40
Pasiva	59.970'—
Čistega premoženja je bilo torej	1.652.136'40
Ker je znašalo čisto premoženje v prejšnjem letu	1.438.922'19
se je v letu 1936. premoženje zvišalo za	213.214'30

V poslovanju bolniške blagajne ni bilo v računskem letu nobenih bistvenih izprememb, vendar pa so se izdatki napram izdatkom v prejšnjem letu tudi sorazmerno nekoliko zvišali tako, da je bilo prirastka na čistem premoženju za din 100.094'26 manj kakor v prejšnjem letu. Navzlic temu znaša prirastek vendar še 8'53 % vseh prejemkov. V glavnem so porasli izdatki za hranarino, zdravila in za oskrbo v bolnicah. Deloma je povečanje teh izdatkov v zvezi z večjim številom zavarovanega članstva, deloma tudi s povprečno daljšim trajanjem obolenj, nekoliko je pa morda posledica dejstva, da je bilo v letu 1936. pri podjetju Kranjske industrijske družbe sprejetih na novo 435 delavcev, po večini takih, ki poprej še niso bili zaposleni v industrijskih podjetjih. Zlasti je ta okolnost brez dvoma učinkovala tudi na število obratnih nezd, ki je v računskem letu naraslo na 352, dočim je znašalo v prejšnjem letu samo 303. Stanje zavarovanega članstva je v poslovnem letu znašalo povprečno 2700, dočim je bilo v prejšnjem letu zavarovanih povprečno le 2528 članov. Splošno sliko morbiditete nam kažejo sledeči podatki: V letu 1936. je болоvalo 1555 članov, t. j. 57'6 % celokupnega članstva, s skupaj 23.370 bolezenskimi dnevi, v prejšnjem letu pa 1528 članov, t. j. 60'4 % celokupnega članstva, s skupaj 19.188 bolezenskimi dnevi. Vsako obolenje je trajalo v računskem letu povprečno po 15 dni, v prejšnjem letu pa 12'6 dneva. Stalež bolnikov je znašal povprečno na dan 2'54 %, v letu 1935. pa 2'31 %.

Prav posebno pa je še učinkovalo na izdatke za zdravila in oskrbo v bolnicah dejstvo, da se je v računskem letu zvišalo število ambulantnih obolenj na 3553 napram 3107 v prejšnjem letu. Istotako se je zvišalo tudi število obolenj družinskih članov na 5231 napram 4122 v prejšnjem letu.

Kar se tiče zvišanja osebnih izdatkov, je treba omeniti sledeče:

Izdatki za zdravnike so se zvišali zaradi tega, ker je bil s 1. julijem 1936 nastavljen nov zdravnik, g. dr. Keržan Bar-

tol, namesto g. dr. Kogoja Frančiška. Službeno razmerje med g. dr. Kogojem in bratovsko skladnico se je razvezalo z dnem 30. junija 1936 z ozirom na okrožnico Glavne bratovske skladnice št. 6807 z dne 20. decembra 1935 in na podlagi posebnega sporazuma, sklenjenega z imenovanim zdravnikom. Ker pa g. dr. Kogoj iz službenega razmerja pri bratovski skladnici ni pripadala nikaka pokojnina, mu je krajevni upravni odbor, upoštevajoč njegovo 20 letno službovanje, priznal odpravnino po analogiji določb § 333, 1. odstavka, zakona o obratih. Na podlagi tega sklepa bi prejemal g. dr. Kogoj svojo mes. plačo še do 31. marca 1937. Ta rok je pa bil naknadno podaljšan do 30. aprila 1937, in sicer iz razloga, ker je g. dr. Kogoj opravljal zdravniško službo za družinske člane tudi še meseca avgusta, ko je obolel g. dr. Čeh, g. dr. Schwab pa se je nahajal na dopustu.

Izdatki za bolničarsko osebje so se zvišali zaradi povišanih plač, ki so bile priznane že v letu 1935., a so prišle v celoti do učinka šele v računskem letu.

Pri upravnih stroških je treba upoštevati okolnost, da se je zaradi stalno naraščajočega dela v pisarni morala nastaviti ob začetku leta 1936. za nekaj mesecev pomožna pisarniška moč. Ker je pa meseca aprila obolel še en uradnik bratovske skladnice, je bilo treba zopet tega nadomestiti. Z ozirom na to so obremenjevali upravne stroške skozi vse leto izdatki za enega nameščenca več kakor prejšnje leto.

Upravne posle so vršili pri bratovski skladnici v računskem letu 4 nameščenec, 1 nameščenec pa je vršil posle, ki se nanašajo na upravo bolnice.

Natančno razmerje vseh dohodkov in izdatkov zadnjih dveh let je razvidno iz priloge C tega poročila.

V premoženju bolniške blagajne, ki ga izkazuje priloga B, ni napram lanskem letu nikakih bistvenih izprememb:

V domači bolnici se je v poslovnem letu zdravilo 1398 oseb v 11.010 oskrbnih dnevih. Vsak posamezni bolnik se je oskrboval v bolnici povprečno 7,9 dneva.

Stroški za celotno oskrbo brez zdravil so znašali za posameznega bolnika v letu 1936. din 40'58, v letu 1935. pa din 44'10.

Zaradi lažjega pregleda o delu in uspehih zdravljenja članov v skladnični bolnici, prilagamo temu poročilu še podatke o gibanju bolnikov in smrtnosti (priloga D) ter podatke o izvršenih operacijah (priloga E).

Na zgradbah bolniške blagajne niso bile izvršene v računskem letu nikake večje adaptacije. Izvršila se je pa nadaljnja izpopolnitev zdravniškega instrumentarija. Nabavljen je bil tudi kratkovalovni aparat za termično zdravljenje tipe »Thermidion C«.

V letu 1936. sta imeli nezgodna in pokojninska blagajna v našem področju sledeče dohodke in izdatke:

Nezgodna blagajna:

Dohodki:	
Prispevki podjetja	532.909'65
Obresti od naložene imovine	3.158'—
Skupaj	536.067'65
Izdatki:	
Zdravniška pomoč in zdravila	29.417'25
Oskrba v bolnicah	8.895'75
Hranarina	15.880'75
Rente: Invalidom	217.351'50
Vdovam	34.846'25
Sirotam	39.017'—
Sorodnikom	11.373'—
Pogrebne	1.440'—
Stroški razsodišča	122'—
Skupaj	358.343'50
Skupni dohodki so znašali	3.025.107'40
izdatki pa	358.343'50
tako, da je bilo v našem področju prebitka	177.724'15

Od tega prebitka smo poslali Glavni bratov. skladnici v Ljubljani 170.000 din.

Pokojninska blagajna.

Dohodki:	
Prispevki članov	1.494.690'35
Prispevki podjetja	1.490.490'35
Obresti od naložene imovine	18.701'20
Dohodki od nepremičnin	17.754'50
Priznane	360'—
Drugi dohodki	3.111'—
Skupaj	3.025.107'40
Izdatki:	
Pokojnine:	
Invalidom	1.374.517'75
Vdovam	348.380'—
Sirotam	81.420'75
Sorodnikom	2.287'—
Odpravnine	5.745'25
Drugi izdatki	3.111'—
Skupaj	1.815.461'75
Skupni dohodki so znašali	3.025.107'40
izdatki pa	1.815.461'75
tako, da je bilo v našem področju prebitka	1.209.645'65

Od poslovnega prebitka smo poslali Glavni bratovski skladnici v Ljubljani din 1.162.574'75, za njen račun in po njenem nalogu pa smo izplačali na dokladah k pokojnikom din 2732'25.

Podporni skladi.

Poslovni uspehi podpornih skladov in skladov za zobozdravljenje delavstva in nameščenecv ter skladov za podpiranje brezposelnih delavcev so bili v letu 1936. sledeči:

Sklad I (za aktivne člane).

Dohodki:	
Prispevki delavstva	7.330'—
Prispevki Kranjske ind. družbe	7.330'—
Dotacija iz bolniške blagajne po sklepu krajevnega skupščine z dne 22. marca 1936	10.090'—
Preostanek iz prejšnjega leta	25.143'—
Skupaj	49.803'
Izdatki:	
Izplačane podpore	21.466'—
Blagajniški preostanek	28.337'—

Sklad II (za staroupokojenje).**Dohodki:**

Bonifikacija Del. zbornice za pobiranje prispevka	7.074'25
Dotacija bolniške blagajne po sklepu krajevnega skupščine z dne 22. marca 1936	15.000'—
Prebitek iz prejšnjega leta	550'75
Skupaj	22.625'—

Izdatki:

Izplačane podpore staroupokojencem	17.550'—
Blagajniški preostanek	5.075'—

Zobozdravniški sklad za delavstvo.

Tudi v letu 1936. so bile dajatve iz zobozdravstvenega sklada na predlog skladničnih zdravnikov in po sklepu krajevnega upravnega odbora nekoliko razširjene. Razširjenje dajatev se je nanašalo na zobotehnične naprave za žene zavarovanih članov, in sicer je bilo sklenjeno, da se bodo dovoljevale od 1. julija 1936 take dajatve onim ženam, pri katerih ugotovi skladnični zdravnik, da so zobotehnične naprave iz zdravstvenih ozirov nujno potrebne. Vse druge dajatve iz tega sklada pa so ostale neizpremenjene, kakor so bile v prejšnjem letu.

Po sklepu krajevnega upravnega odbora z dne 25. februarja 1936 se je v letu 1936. izvršil pregled zobovja vseh šoloobveznih otrok v osnovnih šolah na Jesenicah in Koroški Beli. Pregled, ki ga je izvršil skladnični zdravnik g. dr. Čeh, je imel ta namen, da se starši onih otrok, ki imajo že v mladosti slabo in pokvarjeno zobovje, opozorijo na važnost pravilne nege in zdravljenja zob.

V letu 1936. je bilo izdanih vsega 1748 nakazil; od teh je bila 1579 odobrenih, 169 pa jih je ostalo neizrabljenih. Proračunjena nakazila so znašala din 290.008, od teh je bilo med letom izvršenih nakazil za din 197.149'—, neporavnanih pa je ostalo za din 92.859'—. Ako prištejemo k temu znesku din 3856'— ter za 169 nakazil, ki so bila sicer v letu 1936. izdana, a ne proračunjena in bodo predvidoma znašala okroglo din 35.000'—, vidimo, da je bil zobozdravstveni sklad za delavstvo konec računskega leta obremenjen za izdana nakazila še z zneskom din 131.715'—.

Od izdanih nakazil v letu 1936. je odpadlo 677 nakazil na zavarovane člane, 699 nakazil pa na njihove družinske člane.

Poslovni uspeh zobozdravstvenega sklada za izvajanje zobozdravstva za delavstvo Kranjske industrijske družbe v letu 1936. je razviden iz sledečih podatkov:

Dohodki:

Prispevki delavstva	147.830'—
Prispevki Kranjske ind. družbe	147.830'—
Obresti od naložene imovine	12.764'50
Poslovni prebitek iz prejšnjega leta	206.166'—
Skupaj	514.590'50

Izdatki:

Zobozdravljenje:	
za člane	135.928'—
za družinske člane	147.578'—
Poslovni presežek	231.084'—

Od poslovnega presežka, ki tvori obnem tudi premoženje zobozdravstvenega sklada za delavstvo z dnem 31. decembra 1936 je bilo din 126'50 gotovine v blagajni, din 204.788'— naloženih na tekočem računu pri Kranjski industrijski družbi, din 26.170'— pa je bila KID še dolžna na prispevkih za mesec december 1936.

Zobozdravstveni sklad za nameščence.

Z ozirom na ugodno stanje zobozdravstvenega sklada za nameščence v poslovnem letu 1935. je Društvo nameščencev Kranjske industrijske družbe predlagalo nekatere izpremembe v dajatah v korist zavarovanim članom, in sicer:

a) do dajatev iz sklada naj bi bili upravičeni tudi otroci, stari od 16 do 21 let, ako jih vzdržuje zavarovani član;

b) zvišajo naj se dajatve po čl. 7. pravilnika, za umetno zobovje v kavčuku na 80% za člane in na 50% za družinske člane; za zobovje v žlahtnih kovinah, za člane na 70%, za družinske člane pa na 35% proračunskega zneska.

Te predloge Društva nameščencev Kranjske industrijske družbe je krajevni upravni odbor odobril; razširitev dajatev je stopila v veljavo s 1. julijem 1936.

V letu 1936. je bilo izdanih 218 nakazil. Od izdanih nakazil je odpadlo 97 nakazil na zavarovane člane, 110 pa na njihove družinske člane. Od skupnega

števíla izdanih nakazil je bilo 179 odobrenih, 39 pa jih je ostalo neizrabljenih. Proračunjena nakazila so znašala din 36.661, od teh je bilo med letom izvršenih nakazil za din 26.325'—, neporavnanih pa je ostalo za din 10.336'—. Ako prištejemo k temu znesku še zaostanek iz leta 1935. din 1052'— in pa 39 nakazil, ki v letu 1936. še niso bila proračunjena, a bodo predvidoma znašala okroglo din 9500'—, vidimo, da je bil zobozdravstveni sklad za nameščence obremenjen konec računskega leta za izdana nakazila še z zneskom din 20.888'—.

Poslovni uspeh zobozdravstvenega sklada za nameščence v letu 1936. je razviden iz sledečih podatkov:

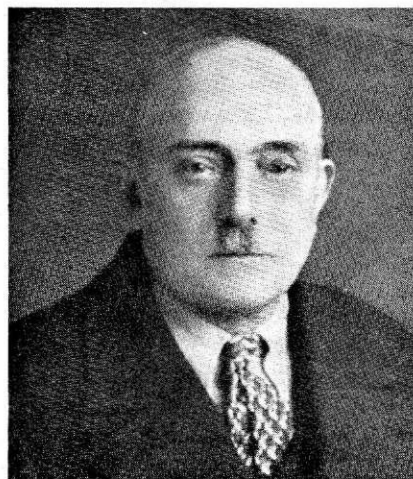
Dohodki:

Prispevki nameščencev	24.770'—
Prispevki Kranjske ind. družbe	24.770'—
Obresti od naložene imovine	3.615'—
Prebitek iz prejšnjega leta	48.046'—
Skupaj	101.201'—

Izdatki:

Zobozdravljenje:	
za člane	27.859'—
za družinske člane	17.123'—
Poslovni prebitek dne 31. decembra 1936	56.219'—

Od poslovnega prebitka, ki tvori obnem tudi premoženje zobozdravstvenega sklada za nameščence z dnem 31. decembra 1936, je bilo din 2031'— gotovine v blagajni, din 53.808'— naloženih na tekočem računu pri Kranjski industrijski družbi, din 380'— pa je Kranjska industrijska družba bila dolžna na prispevkih za mesec december 1936. (Dalje.)

Dovžan Matevž (gl. Tov. vestnik štev. 15)

Slike naših jubilarov

Fr. Ks. Ažman

Klinar Lenard

Modre Ludvik

Dipl. inž. H. S.:

Elektrika in železarska industrija

Uporaba električnega toka je postala že tako udomačena, vsakodnevna in samo ob sebi umevna, da se nič več ne zavedamo njene važnosti. V železarski industriji igra elektrika eno najvažnejših vlog in smemo brez vsakega pretiravanja trditi, da se današnje jeklo brez elektrike praktično ne da več proizvajati. Tej trditvi bodo nekateri sicer ugovarjali, češ, saj so železo proizvajali preden je bila odkrita praktična uporaba električne energije. To drži, res pa je, da bi s tisto kvaliteto in s tisto kvantiteto, ki se je takrat proizvajala v železarstvu, železna industrija nikdar ne mogla v narodnem gospodarstvu zavzeti tistega položaja, ki ga danes ima.

Prvotno je bil vsak pogon urejen neposredno z vodnim kolesom: vsaka naprava (kladiiva, dvigala in sl.) je imela lastno vodno kolo. Predstavljamo si lahko, koliko energije je šlo pri takih napravah v zgubo. Še bolj nazorno pa se pokaže neuporabnost takih pogonov v velikih obratih, kakršen je na primer naš, kjer je sploh nemogoče, da bi za vsak pogon uporabljali neposredna vodna kolesa ali kake transmisije, ki energijo še bolj ropajo. Sem in tje bo morda kdo omenil, da imamo še druge energijske vire za pogon, kakor parne stroje in bencinske motorje. Če pa si predstavljamo, kako bi izgledal pogon kakenga žerjava, če bi ga opremili s takim pogonskim sredstvom. Vidimo torej, da so primeri, kjer je električni pogon naravnost nenadomestljiv. Kjer pa bi se električni pogon dal morda tehniško nadomestiti po kaki drugi vrsti pogona, pa zopet vidimo, koliko bolj praktičen, ekonomičen, enostaven in higiениčen je električni pogon od vseh ostalih pogonskih virov.

Gospodarske prednosti, ki jih prinaša uporaba elektrike, so dvojne. Prvič se električni tok proizvaja s pomočjo vodnih sil in je tako najcenejša energija, včasih celo cenejša kakor direktni vodni pogon. Drugič pa omogoča hitrejšo in zato večjo produkcijo in s tem že pocenitev proizvodov. Sleherni delavec lahko sam najbolje opazi zboljšanje in poenostavljenje dela in obrata sploh, če pomisli, kako je mogoče z malim obračanjem ročaja vzdigniti najtežja bremena in kako z malo električno vrtalno pripravo z lahkoto zvrstamo luknje, za kar se je prej trošilo toliko energije in časa.

Ko nam je elektrika kot pogonsko sredstvo že nekam poznana, ni nevažno, da si jo ogledamo še kot vir toplotne energije. Ni še dolgo, ko so se po železarski industriji pričele graditi električne peči. Splošna tendenca zahteva, da moramo štediti s surovinami, da zboljšujemo kvaliteto in da čim bolj zmanjšamo odpadke. Pri proizvodnji debrega jekla pa ne zadostuje samo, da znanstveno in točno izberemo sestavino, nego je nujno, da se proizvod po svoji izdelavi še plemeniti. To zboljšanje ali plemenitenje jekla pa se izvrši s toplotno obdelavo, to je, material se mora žariti v žarilnih pečeh. Pri tem žarjenju pa je nujno, da je toplota v

žarilnih pečeh na vseh prostorih enaka, da se stalno vzdržuje na enaki višini, drugače žarjeni material nima povsod enake kvalitete. Večkrat se zahteva, da mora ostati material kljub žarjenju svetel. To so zahteve, katerim je došla edino električno kurjena in ogrevana peč. Pri navadnem ogrevanju na temperaturo za valjanje take zahteve ne obstojajo, zato moremo za taka ogrevanja uporabljati plinske peči, saj nam električne energije za to tudi ne preostaja.

Prednost toplotne obdelave — žarjenja — železa obstoja v tem, da postane železo res kvalitetno in da so kvarni izdelki, ki so se prej vedno pojavljali, izključeni vključ temu, da so zahteve po kvalitetnem železu danes mnogo večje. Pri takih zahtevah in pri takih prednostih električnega žarjenja je potem večkrat bolj gospodarno, da se uporabljajo peči na plin in oglje za proizvodnjo pare za električno energijo, ki jo potem v žarilnih pečeh zopet uporabljamo in spremenimo v toplotne efekte. Gotovo pa je, da je električno žarjenje še bolj gospodarno, če se električni tok proizvaja potem vodne sile.

Električne peči pa so neposredno tudi za delavca ugodnejše, ker so mnogo bolj praktične in zahtevajo manj napora pri streženju in upravljanju. Najbolj važno pa je za delavca to, da pri teh pečeh ni prahu in da je mogoče vzdrževati največjo čistočo. Te prednosti električnih peči posebno nazorno spoznamo, če se spomnimo nazaj na plinske žarilnice ali na pecinkovalnico, kurjeno s premogom.

Tretja, na nas važna prednost uporabe električnega toka, je zdrava razsvetljava. Od tega ima največjo korist delavec. Slaba luč ni samo škodljiva očem, nego vpliva na ves organizem, da postane človek izmučen in zaspan, kar se opaža na manjši produkciji pri nočnih delih.

Zaključno bi lahko povedali, da je uporaba električne energije v železarski industriji nenadomestljiva. Železarske delavnice brez električne energije bi radi drage in nemožne produkcije zgubile vsako konkurenčno in obstojno možnost. Ni

pretirana trditev, da je električna energija za železarsko industrijo danes prav tako važna, kakor same surovine.

Z istimi utemeljitvami in pogledi, ki narekujejo ugodnost lege za zgradbo železarske industrije z ozirom na surovine, se mora pri teh zgradbah gledati na energijske vire, katerih najcenejši zastopnik je vodna moč. Po teh načelih se danes železarske industrije tudi že izključno gradijo in imamo v Ameriki mnogo primerov, ko se postavljajo obrati v bližino vodosilnih naprav.

Tudi naša železarna leži v kraju, ki je bogat vodnih sil. To je močna baza, ki zagotavlja obstoj naši železarni na Jesenicah. Vsaka trditev, ki pravi, da Jesenice nimajo možnosti in pravice obstanka, temelji na škodoželjnih namerah proti naši industriji in na nepoznavanju.

Kranjska industrijska družba se je važnosti električne energije zavedala in je zato zgradila pravočasno nove naprave, stare pa izpopolnila. Električno gospodarstvo je pri nas tako mojstrsko zajeto in izvedeno, da se lahko mirno primerjamo in pokažemo pred vsakim inozemstvom.

Žal je našemu razvoju postavljena ovira in se delajo težkoče, da bi na vodnih terenih, ki ležijo v naši bližini, zgradili nadaljnje naprave za izkoriščanje vodnih sil. Tako gre tista ogromna vodna sila brez vsake koristi v zgubo in izgleda, kakor da bi naše narodno premoženje vsipali v morje. Neizkoriščeni premogovniki ali železni rudniki ne propadajo in se njih vrednost ne izgublja, neizkoriščenje vodnih sil pa pomeni izgubo, ki je ne moremo pozneje nadoknaditi. Po savski strugi tečejo milijoni ljudskega premoženja, na katerih bi lahko gradili blagostanje kraja in ljudstva ter moderno in močno slovensko železarsko industrijo v skupno državno korist.

V interesu ljudstva, kraja in države je, da izkoristimo vse možnosti za doseg visokokvalitetne proizvodnje in da dvignemo s tem vrednost ljudskega stanja in premoženja. Za tako delo je v našem kraju najprej poklicana železarska industrija.

Preprečimo delavske nesreče po industrijskih in obrtnih delavnicah

Smotrena organizacija varnostne službe

Varnostna propaganda in dejstvovanje tega oddelka začne pri prvem koraku delavca v obrate pri sprejemnem uradu. Sprejemanje delavcev je usmerjeno preko psihotehničnega urada, ki je organiziran tako, da pokaže vse potrebne sposobnosti in vse nevarne napake človeka. Aparature v psihotehničnem oddelku, ki so prilagode ne praktičnemu delu in razpoloženju delavca na licu mesta, kjer naj bi pozneje delal, pokažejo, če je prosilec za tisto delo sposoben. Ako

ni sposoben, je bolje zanj in za delavske sotovariše, da za tisto delo ni sprejet in bolje, da ostane tudi zunaj. Vitkoviški psihotehnični oddelak ima posebno preizkuševalno napravo celo za vodje žerjavov, ki jih je v železarni nad 700. Aparati pokažejo, če je človek dovolj zbran, če ni plašljiv, če sledi poteku, če takoj opazi spremembo itd. itd. Vse to je važno pri delu. Tako je nemogoče, da bi bil h gotovemu delu dodeljen človek brez sposobnosti za tisto delo. V vitkoviškem

sprejemnem uradu izjava »da prime za vsako delo« ne drži. Vsak človek ni za vsako delo, eden ima več, drugi manj, eden te, drugi druge sposobnosti in napake po naravi, zato se morajo zbirati za težja in nevarnejša dela eni, za lažja drugi. Ta izbira in kontrola onemogoči, da bi prišel na nevarno delo človek, ki nima potrebnih sposobnosti za opravljanje dotičnega dela. To je prvi veliki uspeh v varnostni službi.

Novince, ki je bil spoznan za sposobnega, ki je pokazal, da zna gotovo delo izvrševati brez nevarnosti zase in za sotovariše, pa mora pred početkom dela še skozi številna opozorila na previdnost pri delu. Pakor smo že omenili, je v tistem oddelku nameščena velika plošča z napisom: »Kdo te bo varoval pred nezgodo pri delu? Kdor hoče odgovora, naj pritisne na gumb.« Po pritisku na gumb se odkrije veliko ogledalo in delavec vidi v njem samega sebe. Torej vsak je sam sebi najboljša varnostna naprava. Ta dogodek pa, če ga tolikokrat ponovimo, napravi na slehernega globok vtis. Ko pride

kandidat skozi številna splošna opozorila, kako naj bo pri delu previden, ga v obratu, kamor je dodeljen, še posebej opozorijo na značaj njegovega opravila. Predelavec mu njegovo delo še bolj podrobno prikaže in ga opozori na vsa nevarna mesta, kjer bo delal, na kaj mora najbolj paziti itd. Delavski tovariši, ki so tisto delo že spoznali v vseh oblikah, ga potem še dalje opozarjajo na nevarnosti, ker je statistika pokazala, da povzročijo največ nezgod novinci. Pri vsej tej varnostni »obdelavi« pa so razmeščeni po obratu še številni varnostno-propagandni napisi, ki opozarjajo na nevarna mesta in dajejo navodila, kako naj se delo opravlja, da bo nesreča izostala.

Po vsem tem močnem prepričanju in klicanju človeške previdnosti je jasno, da ostane vsakemu novincu nujnost previdnosti vedno pred očmi. Sprejemni urad si šteje v največjo nalogo, da dodeljuje pravega človeka na pravo mesto in da poudarja ob vstopu na delo važnost previdnosti.

(Dalje.)

A. Bernhard:

Na Plavžu — Mojstrana

Ko so se preselili v letu 1538. Buccelenijevi iz Planine v dolino, jim je dal cesar Ferdinand I. dovoljenje, da si smejo postaviti topilnico tako na Savi, kakor tudi na Plavžu. Delo v topilnici Na Plavžu so opustili leta 1774., v glavnem zaradi pomanjkanja oglja. Na Plavžu je bila samo topilnica, a k njej spadajoči trije kladivi so bili v Mojstrani (ime izhaja najbrže iz italijanske besede maestri — mojstri). Tu je bilo mesto za kladivarne ugodno zaradi tega, ker so vozili izdelke potem od tod dalje preko Trbiža-Pontaflija v Gemono ali Kobarid in od tod dalje v Gorico ali pa ob Nadiži v Cividale.

Leta 1604. so prodali Buccelenijevi polovico deleža od obratov Na Plavžu in v Mojstrani nekemu Bouoniju, a leta 1623. je tedanja lastnica baronica Eggenberg prodala obrate Babeti Bernardiniju. Leta 1660. je kupila obrate Na Plavžu in v Mojstrani rodbina Locatelli in obdržala posest, dokler ni izumrla v 1722. letu. 1730. leta se imenuje kot zakupnik Kristof Forstlechner. Dediči Locatellijev so dali leta 1734. obrate Antonu baronu Pittoniju, a za njim leta 1749. Kajetanu Paskvalu pl. Branković v zakup. Naslednji lastnik Na Plavžu je bil od leta 1752. M. A. Zois, toda že Žiga Zois je prodal posest z Mojstrano vred Valentinu Ruardu, ki pa ni vzdrževal dalje obratov.

Radovna.

Prvič se omenja v letu 1571., da ima Pierro della Crota malo topilnico in kladivo. Iz leta 1589. so nam ohranjena imena treh lastnikov: Lovrenc Breznik, Mert Kunstl in Ivan Heinriher. Opuščen je bil obrat pod Jurjem Jernejcem leta 1595. Tudi to posest so kupili Bucceleniji, in sicer leta 1598. in pričeli leta 1605. obratovati s kladivi, a brez peči. V kladivarnah

so predelavali samo železo iz Javornika in od tedaj dalje je ostala posest vedno v rokah lastnikov obratov na Javorniku. Tako je prišla leta 1869. v last KID.

Moste pri Zirovnici.

Kakih 15 minut od mosta navzgor ob potoku, v bližini pritoka Gojzdašnice v Završnico, se nahaja ležišče žlindre »Na Plavžu«. Kdo je bil lastnik peči, ni znano. Vsekakor pa je gotovo, da v letu 1605. ni več obstojala in se tudi nihče nanje ni spominjal.

Slovenski javnosti!

V proslavo 140-letnice Vodnikovih »Lublanskih Noviz« in 30-letnice organizacije slovenskih poklicnih novinarjev priredi Ljubljanska sekcija Jugoslovenskega novinarskega združenja na jesenskem ljubljanskem velesejmu

JUBILEJNO RAZSTAVO SLOVENSKEGA NOVINARSTVA.

Razstava je zelo na široko zasnovana in zavzame štiri velike velesajmske paviljone. Poda celoten pregled nastanka in razvoja slovenskega novinarstva od najstarejših časov pa do današnjih dni, hkrati pa pokaže poleg nekdanjih načinov razširjanja vesti tudi najnovejše izume, ki se jih poslužuje sodobna časnikarska poročevalska služba. Da bo vse to prikazano čim bolj nazorno, bodo novinarji izdajali na razstavi poseben dnevnik, urejevan, stavljen, tiskan in razpošiljan pred očmi obiskovalcev. Popoln pogled v organizacijo časopisja bo nudila jubilejna razstava slovenskega novinarstva, poleg tega pa tudi pregledno pokaže vse ogromno delo, ki je združeno z nastankom, razvojem in napredkom

slovenskega novinarstva, pri tem pa opozori tudi na koristi, ki jih je narod imel in jih vsi sloji še imajo od časopisja.

Razstava slovenskega novinarstva mora biti in tudi bo kulturni dogodek prve vrste!

Da pa razstava ta svoj visoki cilj doseže, prirede novinarji razstavo s sodelovanjem Društva tiskarnarjev v Sloveniji, zvezne organizacije Saveza grafičnih radnika-ca Jugoslavije v Ljubljani, ljubljanske podružnice Udruženja grafičnih faktorjev Jugoslavije, časniških in časopisnih podjetij, ljubljanskega velesejma ter odličnih kulturnih in gospodarskih strokovnjakov.

Da bo res ves jesenski ljubljanski velesajem v znamenju slovenskega novinarstva, je pa potrebno tudi

SODELOVANJE SLOVENSKE JAVNOSTI

ter se zato obračamo na njo s pozivom, naj pomaga pri iskanju in zbiranju razstavnega gradiva. Trdno smo prepričani, da ta naš poziv ne bo zaman, saj je doslej razstveni odbor povsod pri Slovencih, kamor koli se je obrnil, naletel na največjo pripravljenost za sodelovanje.

Živo pa se zanimajo za razstavo slovenskega novinarstva tudi drugod po Jugoslaviji in celo v tujini. Več znanstvenikov svetovnega slovesa je odboru zagotovilo in deloma tudi že izkazuje svojo pomoč. Vzrok več, da tudi slovenska javnost stori svojo dolžnost!

Izreden dogodek letošnjega leta bo razstava slovenskega novinarstva in s sodelovanjem vse slovenske javnosti mora biti tudi trajnega pomena za Slovence ter mogočen podnet za napredek slovenske kulture.

Zato smo kot poklicni novinarji in redni člani sekcije JNU z veseljem prevzeli častno predsedstvo razstavnega odbora ter

VABIMO VSO NAŠO JAVNOST,

da pripravljalnemu odboru pomaga pri zbiranju sredstev in gradiva za to splošno poučno in koristno razstavo ter se že sedaj pripravlja na obisk te velevažne narodne manifestacije.

Ljubljana, 1. majnika 1937.

**ČASTNO PREDSEDSTVO
RAZSTAVE SLOVENSKEGA
NOVINARSTVA:**

Dr. Anton Korošec s. r.,
minister notranjih del.

Dr. Albert Kramer s. r.,
minister v p.

Dr. Fran Kulovec s. r.,
minister v p.

GOSPODARSKE ZANIMIVOSTI

Jugoslovanska železarska industrija v pomanjkanju železne rude. »Jugoslov. kurir« z dne 2. junija piše, da stoji naša železarska industrija pred pomanjkanjem železnih surovin. Dobesedno omenja: »Iz merodajnih krogov se sliši, da stoji naša železarska industrija v pomanjkanju železne rude. Po mnenju strokovnjakov

imamo rezerve le še za en mesec. Uvoz rude je otežkočen, ker zahtevajo inozemski rudniki dolge dobavne roke.

Domače topilnice surovega železa dolgo niso mogle poslovati s polno kapaciteto, posebno radi tega ne, ker je primanjkovalo starega železa. Železna industrija ima sedaj veliko naročil (ker vse pričakuje, da se bodo cene železu morale tudi pri nas še dvigniti), za katere so stavljene kratki nabavni termini. Kljub temu se pričakuje, da bodo nekatere naše industrije morale zapreti obrate za nekaj časa zaradi pomanjkanja starega železa...

Beograjski velesejem ima najlepšo bodočnost že v tem, da bo prirejen v Beogradu. Prestižno bodo morale razstavljati vse države in Italija je že kupila 900 kvadratnih metrov sveta za svoj paviljon. Ljubljanski in zagrebški te prednosti nimata in bosta napredovala ali propadala le z napredkom ali s propadom privatne podjetnosti.

Zlati rudnik Slišana a. d., ki bi lahko ostal v domačih rokah, bo postal tudi angleški. Pacific trust v Londonu ima že ponudbo in že preiskuje terene za končni odkup. Naj potem še kdo piše, da je podjetnost v Sloveniji tuja.

250 delavcev odpuščenih. Tvoronica vagonov v Brodu je sklenila, da odpusti 250 delavcev. Naročila, ki jih je imela, so izdelana, tako, da delavstva baje več ne more držati v normalni posadi. Svoječas smo v tej rubriki omenili, koliko vagonov smo naročili iz Madžarske. To potem gotovo ni prav, če zato trpijo naši delavci.

Cena bakra se je dvignila za 100 %. Od lanskega pa do letošnjega aprila je prodajna cena bakra narasla za 100 %. Pri takem porastu cen so angleški rudniki na jugu še bolj dobičkanosni. Tona bakra stane 17.500 din.

Vlada je sanirala bratovske skladišnice. Sanacija bratovskih skladišč je rešila najstarejše naše socialno zavarovanje. Nad 16.000 upokojencev, rudarjev in topilničarjev je s tem dobilo samo v Sloveniji garancijo, da bodo na stara leta vsaj nekaj dobivali in da njihovi prispevki v ta sklad ne bodo izgubljeni. Podrobno bomo o tem poglavju še razpravljali.

Novo zvišanje cen železu v inozemstvu. Med Berlinom, Prago, Dunajem in Budimpešto se zopet pogovarjajo o zvišanju cen železarskim proizvodom. Do povišanja jih silijo podražitev surovin. Železo v Jugoslaviji je danes vkljub mnogo dražji proizvodnji v primeri z inozemskim postalo najcenejše na notranjem tržišču. Inozemske železarnice znižajo ceno prodajncu železu le na ven in takrat, ko gre za konkurenčni boj in možnost eksporta.

Železnica Črnomelj-Vrbovsko. Vlada je določila, da se začne ta proga graditi že letošnjo jesen in je dobila že nekaj ponudb za finansiranje tega dela. Na ta način bo revni kraj tam okrog prišel do lepega zaslužka, Slovenija pa do boljše zveze z morjem.

Rekorden izvoz. Letošnji april je bil v pogledu izvoza najboljši mesec v vseh zadnjih 6 letih. Izvozili smo v vrednosti 570 milijonov dinarjev, medtem ko v prejšnjih letih le za okrog 300 milj. Veliko je naš izvoz podprla zdrava zunanja in trgovinska politika.

NAŠI JUBILANTI

MOHORIČ JANEZ.

V petek, dne 4. junija je praznoval 40 letnico nepretrganega službovanja naš sodelavec g. Mohorič Janez, ki je zaposlen kot klepar v naši tovarni.

Naš jubilar je prišel l. 1897. kot 21 leten mladenič iz Sela v Seški dolini na Jesenice, kjer si je uredil prijeten družinski krog in zgradil lepo domačijo.

Mohorič je vesten, trezen in marljiv delavec, ki vodi vsa tovarniška kleparska dela že dolgo vrsto let z vso vnemo. V politične in strankarske borbe se ni vmešaval nikoli, pač pa je posvetil vse svoje sile družini, podjetju in domačiji.

MODRE LUDVIK.

Dne 8. junija l. 1897. je prišel iz Schwarzenbacha na Jesenice naš vrli sodelavec g. Modre Ludvik, ki je polnih 40 let zaposlen kot stružilec v naši tovarni. Naš jubilar, ki je eden najstarejših stružilcev pri našem podjetju, je tekom dolgih let preživel vsa razdobja modernizacije naše mehanične delavnice in njenega velikega razvoja.

Modre je tudi eden najstarejših jeseniških godbenikov. Dolga leta je sodeloval pri tovarniški godbi, kasneje pa je bil več let dirigent kovinarske godbe, katero je spravil na lepo višino. Lepo število je danes godbenikov na Jesenicah in v okolici, ki jim je dal dobro podlago in ki se s hvaležnostjo spominjajo svojega mojstra.

GABRIJEL ŠIMEN.

Dne 15. junija je poteklo 40 let, odkar je v naši tovarni zaposlen naš sodelavec g. Gabrijel Šimen, ki dela kot tesar v tovarni. Kot mlad črjak je prišel l. 1897. iz Rožne doline na Koroškem na Jesenice, kjer je dobil delo kot žičar v žičarni. Ta poklic je vršil nad 30 let v polno zadovoljstvo svojih delovodij in obratovodij.

Z izredno marljivostjo in varčnostjo si je pred leti postavil na lepem sončnem kraju Jesenice lepo domačijo, kjer v miru, zdravju in sreči uživa sadove svojega dolgotrajnega dela.

*

Našim vestnim in zaslužnim sodelavcem želimo, da jih usoda ohrani še dolgo vrsto let pri zdravju in moči.

UMRLIM SODELAVCEM

Po kratki in mučni bolezni je v soboto, dne 29. maja 1937. v bolnici bratovske skladišnice v 59. letu starosti preminul naš sodelavec g. Grošelj Andrej, ki je delal 11 let kot pomožni delavec v tvornici elektrod na Blejski Dobravi in v martinarni.

Pokojni Grošelj, ki je bil doma s Predoselj v kranjskem okraju, je bil priden in zanesljiv delavec in spoštovan pri vseh, ki so delali z njim.

Zapustil je žalujočo vdovo in enega nepreskrbljenega otroka.

Bodi mu ohranjen lep spomin!

IZ NAŠEGA KROGA

Pri človeku, ki se z vso vnemo udeležuje v zasebnem in javnem življenju, se kaj rado pripeti, da se mu važni dogodki, ki so mejniki v življenju, zgostijo v tem ali onem pravcu z dobrimi ali slabimi konci.

Pri našem dobrem sodelavcu in tovarišu Fr. Ks. Azmanu, uradniku v železarni na Javorniku, pa se letos jubileji vrste eden za drugim, tako, da je in še bo njegova družinica letos praznovala nekaj prav veselih dni v krogu svojega dobrega soproga in očeta.

Dne 7. junija je minulo 32 let, kar je zaposlen pri našem podjetju. Prišel je delati v pločevinskem oddelku kot risar, dva meseca kasneje je napredoval za kanclista. Letos dne 1. maja pa je napredoval v uradniški čin.

Na binkoštni ponedeljek je minulo 30 let, odkar se je poročil, na binkoštni ponedeljek pred 40 leti je bil prvi v Postojnski jami in zopet na binkoštni ponedeljek je minulo 50 let, odkar je bil pri birmi. Polnih 39 let je član Prosvetnega društva na Koroški Beli in letos bo praznoval 60 letnico svojega življenja, ki je bilo skoraj vseskozi delavnik in le malokdaj praznik.

Naš Francec je skromen, priden in pošten mož, da mu ni lahko najti para. V redkih, službe in javnega dela prostih urah rad pohiti ven v naravo, da se naužije njenih krasot, odpočije in nabere novih moči za naporno in ubijajoče delo. S svojo skromnostjo, varčnostjo in pridnostjo je pred 10 leti postal lastnik znane lepe Vodičarjeve domačije na Javorniškem klanecu, kjer v krogu dragih svojcev uživa sadove svojega poštenega dela.

Želimo našemu vrlemu sodelavcu in iskrenemu tovarišu, da nam ga usoda ohrani čilega in zdravega še dolgo vrsto let.

Še kot tekač pri železarskih rudnikih pod Golico.

Lenard Kliner je prišel v železarske obrate KID pred 35 leti. Ze to dolgo sodelovanje pri enem podjetju pomeni delovni jubilej, ki ga ponosno objavljamo v naših jubilejnih rubrikah. Pri našem jubilaru pa je še posebej važno to, da je začel življenje kovinarja in železarskega delavca še pri rudnikih pri Sv. Križu. Tam je vstopil leta 1897. kot tekač, služil dalje časa kot rudar v zeleniških jamah. Ko so ti obrati rudarskih jam obstali, je prišel na delo kot kovinar v jeseniške železarnice. Tu je pričel delati kot valjavec na težki prosti, kjer še danes kot predelavec vključuje težkemu delu vrši svoj posel čil, zdrav in delaven. Veseli in zdrav — pravi sin planin je hodil na delo od Sv. Križa na Javornik celih 27 let. Vsak dan dol, vsak dan gor po trdem delu, in to 27 let, je dolga pot, ki bi pripeljala okrog sveta. S svojo prvo ženo je imel 12 otrok, od katerih jih živi šest. Ko mu je prva žena umrla je bil 7 let zopet fant in se znova poročil z Jeseničanko, s katero živi v srečnem zakonu še danes. Jubilar je vrl in veder karakter. Bil je vedno iskren in vesten delavec. Želimo mu še mnogo let v zadovoljstvu in sreči.

ZA DOBRO VOLJO

Gospodična: Gospod Stane, ali je vaša ljubezen do mene resnična in iskrena. Veste, jaz sem edina hčerka lastnika letovišča in bančnega ravnatelja, ki izključuje neizkrenost.

Gospod: Ja, dragica Ilerta, kako morete potem še dvomiti o moji veliki in iskreni ljubezni!

Ona: Šele sedaj si se priklatil domov, ura je že polnoči.

On: Ali misliš, da bi bila ura sedaj kaj manj, če bi prišel prej domov?

Knjigovodja: Lepo vreme imamo danes, gospod ravnatelj.

Ravnatelj in solastnik podjetja: Kako si upate reči »imamo«, saj vi niste noben naš solastnik.

Kavalir: Dovolite, cenjena gospodična, ali smem prisesti bliže k vam. Moje ime dr. Okel, novi tajnik Indusa. Vaše oči so tako lepe. Jaz zelo ljubim umetnost. Veš dan sedim skupaj z ravnateljem Rogljem, ki nima o lepoti nobenega pojma. S takimi neizobraženci je težko skupaj biti, zato človek še raje zaide v teater. Vi ste prava božanska lepota.

Dama: Prosim, prosim, moj mož ravnatelj Rogelj pride itak šele čez pet minut.

Kavalir: A... u... u... u.

Učitelj: Kaj, Tonček, tvoja dobra stara mama ti je umrla. Ali ste imeli kaj zdravnika. Tonček: Ne, je sama umrla.